

oorlogsjaren hernam zij zelfs haar daling. Dit gunstige beloop der tuberculose ondanks de oorlog schrijft men toe aan de zorg door de Engelse overheid aan de voeding besteed. Onderstaande tabel, ontleend aan een voordracht van prof. B. C. P. JANSEN I), steunt deze opvatting.

VERGELIJKING VAN ENIGE VOEDINGSMIDDELEN IN ENGELAND VÓÓR EN TIJDENS DE
TWEË OORLOGEN (PERCENTAGES MÉÉR EN MINDER)

1914—1918		1943—1944	
ten opzichte van 1909—1913		ten opzichte van 1934—1938	
Melk	— 26 pCt.	+	28 pCt.
Eieren	— 40 „	—	6 „
Vlees	— 17 „	—	21 „
Groente	— 9 „	+	34 „

J. J. VAN LOGHEM

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN

DE LICHAAMSLENGTE DER NEDERLANDSE BEVOLKING. — Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen is het verschijnsel vastgesteld, dat de gemiddelde lengte der lotelingen de laatste 75 jaren is toegenomen. In het tijdperk 1863—1867 bedroeg zij 164.1 cm, in het begin dezer eeuw 168.6 cm. Een voorlopig onderzoek der lotelingen in 1946 heeft reeds een lengte van 175.2 cm aangetoond. Men moet hierbij echter bedenken, dat deze laatste lotelingen gemiddeld $22\frac{1}{2}$ jaar oud waren, zodat bij deze toeneming het doorgaan van de lengtegroei na het 19de jaar ook van betekenis is. Verbetering der volksvoeding en milieu-omstandigheden liggen aan dit langer worden ten grondslag (*Mens en Maatschappij*, No. 6, 1948). E. SLUITER

INGEZONDEN

Ter bevordering van spoedige plaatsing van de stukken, behoudt de Redactie zich het recht voor, deze zo nodig te bekorten

DE KAMERTJESVORM VAN HET ULCUS OP DE RÖNTGENPHOTO VAN DE BULBUS DUODENI

Collega VERBEEK maakt het ons niet gemakkelijk in discussie te treden over zijn opmerkingen (dit *Tijdschrift* 18 Dec. 1948, blz. 4207). Immers telkens blijkt, dat hij ons artikel niet zeer nauwkeurig heeft gelezen.

Waarom die lange alinea naar aanleiding van figuur 1a, met de opmerking dat de zweer buiten de duodenumwand en de bodem van de zweer tegen de leveroppervlakte, tegen de galblaaswand of in het ligamentum hepato-duodenale zou hebben gelegen, terwijl wij op blz. 3942 uitdrukkelijk vermelden, dat dit niet het geval was?

Het ulcus van de patiënt, waarvan fig. 1 de röntgenafbeelding en fig. 1a het schema is, was tijdens het röntgenonderzoek in de vrije buikholte geperforeerd; ook bij de operatie werd een acute perforatie in de vrije buikholte gevonden en geen vergroeiing met andere organen. De zweer lag dus *wel* in de duodenumwand, vlak onder de zojuist doorgebroken serosa.

In de andere gevallen die wij publiceerden, werd bij de operatie eveneens een zweer aangetroffen in de *vrije* voorwand van het duodenum. Er waren dus geen penetraties in de omliggende organen; dit is uitdrukkelijk vermeld (blz. 3944, 1e en 2e alinea).

1) Dit *Tijdschrift*, blz. 2788, 1947.

De schemata van fig. 6 tonen beelden die aan kamertjesvormige zweren doen denken. Duidelijk komt in onze tekst uit, dat wij ze als op zijn minst genomen twijfelachtige gevallen beschouwen. Zij zijn bij de procentuele berekening niet meegeteld.

De gevallen die de schrijver uit zijn boek *Maagchirurgie* aanhaalt, hebben betrekking op zeer grote zweren. Bij de operatie bleken deze wel in de naburige organen te zijn doorgedrongen. Het zijn dus veel verder gevorderde processen dan die waarover wij schreven.

N. J. SCHULTE, C. L. H. MAJOR, TH. J. J. SUREN

Roosendaal, 10 Januari 1949

CORRESPONDENTIE MET DE GENEESKUNDIGE HOOFDINSPECTIE

De ondergetekende verzoekt beleefd doch dringend, alle correspondentie, welke met hem of met een der onderdelen van zijn dienst wordt gevoerd, te richten aan de „Geneeskundig Hoofdinspecteur”, zonder vermelding van enigerlei naam.

De brieven, uitgaande van de Geneeskundige Hoofdinspectie, van welke afdeling dan ook, worden ondertekend door of namens de Hoofdinspecteur.

's-Gravenhage, Parkweg 12, 14 Januari 1949

C. BANNING,
Geneeskundig Hoofdinspecteur
van de Volksgezondheid

HERCULISCHE TAAK

In het hoofdartikel onder bovenstaande titel in dit *Tijdschrift* van 8 Januari jl., komt de volgende zin voor: De regering heeft aanvankelijk uit zuinigheid en traagheid het particuliere initium tot een continuum gemaakt, met het natuurlijke gevolg dat de uit rijkelijke rijkssubsidies gegroeide instellingen te „weelderig” (de uitdrukking is van Minister DREES) zijn geworden en naar de verklaring van een Witte-Kruispresident van „autoritaire overheidsinmenging” niet meer gediend zijn.

Ik wil gaarne naar aanleiding van deze zin enige opmerkingen maken.

In de eerste plaats rijst de vraag of het wel waar is, dat de regering uit zuinigheid en traagheid het particuliere initium tot een continuum heeft gemaakt. Dit zou het geval hebben kunnen zijn, maar er kunnen ook andere motieven zijn geweest. Het is naar mijn mening zelfs waarschijnlijk, dat andere motieven de doorslag hebben gegeven bij het bepalen van de houding der regering (eigenlijk moet men zeggen van de achtereenvolgende regeringen). Natuurlijk heeft de regering zich telkenmale afgevraagd op welke wijze de belangstelling van het publiek voor vraagstukken der gezondheidszorg het best kan worden geprikkeld, hoe met de grootste kans op succes kan worden getracht aan de bevolking kennis en begrip bij te brengen omtrent het doel en de middelen der hygiëne. En men moest noodzakelijkerwijs tot het inzicht komen, dat, zoals VAN LOGHEM schrijft in zijn *Algemeene Gezondheidsleer*, „de toenemende aanraking van het publiek met een nimmer rustende wetenschap van het wezen der gezondheid zijn vertrouwen in de hygiëne en de geneeskunde zal versterken”. Het is niet dwaas om te geloven, dat de aanraking van het publiek met de medische wetenschap onvoldoende zal zijn, als dit publiek veroordeeld wordt om met de armen over elkaar te zitten. In ieder geval ben ik van oordeel, dat het ongeoorloofd is, zonder bewijzen aan te voeren, de regering te beschuldigen van krenterigheid als drijfveer, terwijl anderen van oordeel zijn dat wijs beleid de beginselen bepaalde.

In de aangehaalde zin volgt daarop een bewering, eveneens onbewezen, waarop ik in de tweede plaats gaarne even de aandacht wil vestigen. Er wordt gezegd, dat de uit zuinigheid verstrekte rijkelijke rijkssubsidies de gegroeide instellingen te weelderig maakten. Maar deze rijkelijke rijkssubsidies zijn